

— کتاب —

— فوائد الولدين —

مؤلفی

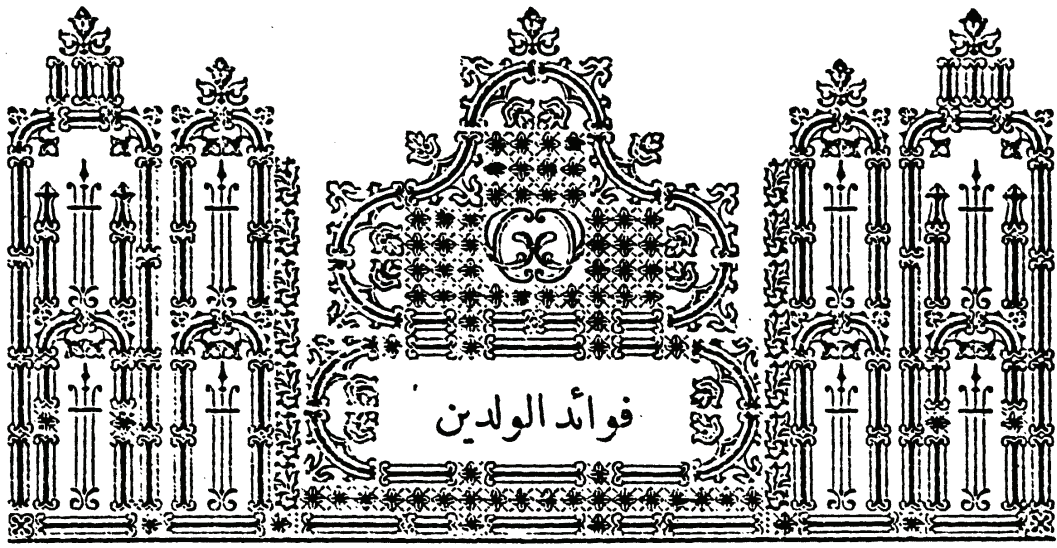
(السید احمد زهت)

در سعادت

(مطبعة عثمانیه) ده طبع اولمشر

۱۳۰۵

﴿ باسمك ربى ﴾

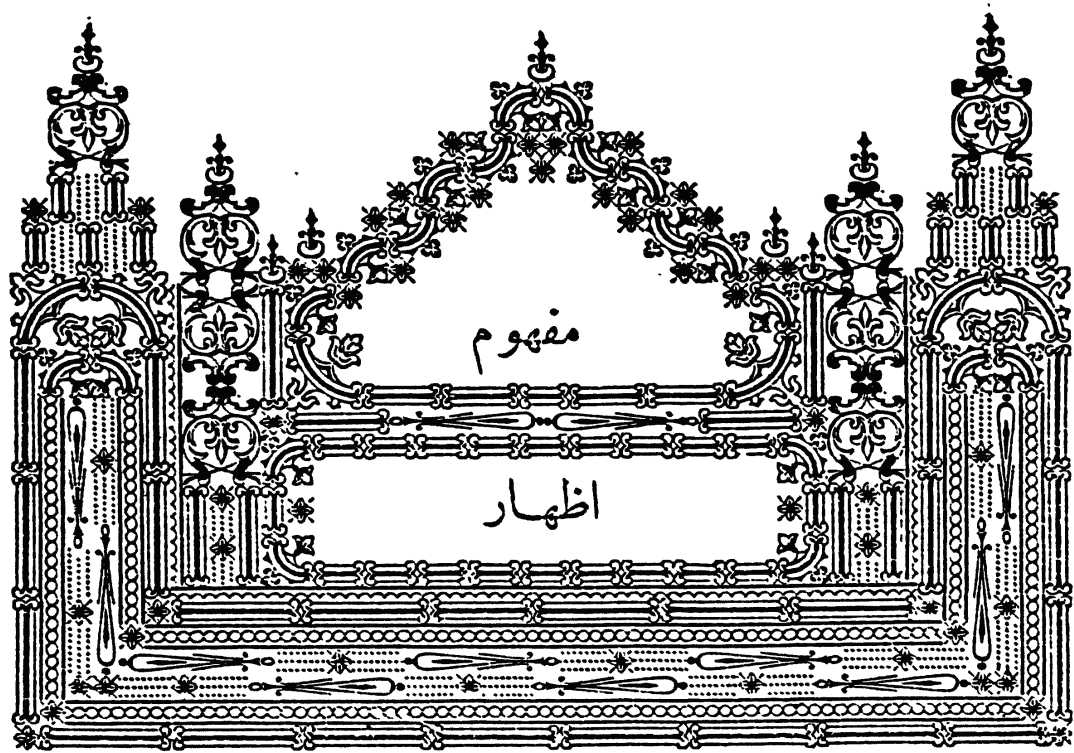
نحمدك يا من تنزهت ذاته عن الامثلة * ويا من لايجرى عليه الازمنة *
ونصلى على من هو مصدر النبوة فى الماضى والحال والاستقبال *
الذى بنى احكام الدين بلا تصريف ولا تحويل ولا اعلال * وعلى
آله واصحابه الذين صرفوا نتائج افكارهم نحو هداية الله * وبذلوا
جهدهم باظهار الحق لاعلاء كلمات الله * اما بعد * فيقول العبد الفقير
الى ربه القدير السيد احمد زهت * اسبغ الله عليه من النعم ما جللت *
ابن السيد ابوبكر المدعو بچورجى زاده * احسن الله اليهما
بالحسنى وزياده * سئلت الله تعالى من فنون آلائه وصنوف نعمائه
ان يرزقنى ابنا دياريا وولدا زكيا نجيبا فوهب لى ابنين شريفين يتلى
من صحايف وجودهما آيات الرشد والصلاح * ويقرا من صفائح جودهما
بينات الزهد والفلاح * سميت احدهما بابى بكر رضا وجعلت الاخر
سميا خليل الله ابقاهما الله تعالى بالعمر الطويل والرزق الجزيل
ولما بلغا اشد هما واستويا وكانا مستعدين ان يتعلما اردت ان احرر لهما

(ماحضر)

ما حضر في ذهني رسالة بلسان التركي شاملة لقواعد الصرف والنحو وكافلة لمفادهم الامثلة والبناء والمقصود والعزى والعوامل والاظهار مع عدم الاستطاعة وقلة البضاعة كي يتعلم ويحفظا ويحصلا ملكة راسخة على استخراج عبارات العربية وبهذه الرسالة يستفيد سائر الطلبة فلا ينسون في دعواتهم بالخير والمرجو من الخلان ان يستروا ويصلحوا ما وقع مني من الخطاء والنسيان فينالوا سر ﴿ هل جزاء الاحسان الا الاحسان ﴾ ولما تم تميمها وترقيتها سميتها (فوائد الولدين) وقد صادف اتمامها في عصر سلطاننا الاعظم * والحاقان المعظم * مصدر الامني والامان * العامل بامر الله المنان * ناصب لواء الفتح والظفر * قاصد مقاصد الانام في السفر والحضر * واضع اساس النصره والهداية * باني جامع العدلية والتوفيقية * آمر العباد بالفرائض والسنة * عامر البلاد باجراء الشريعة السنية * الا وهو السلطان ابن السلطان السلطان الغازي (محمود) خان ابن السلطان الغازي عبد الحميد خان جعل الله شمس شوكته في مشارق الاقبال شارقة * واقار سلطنته في مطالع الاجلال بارقة * اللهم وفقنا لما تحبه وترضاه من الاقوال والافعال * ولا تجعلنا معلى المقال مع جميع المؤمنين اجمعين برحمتك يا ارحم الرحيم

﴿ اسمه سبحانه ﴾

لما تشرفت بمطالعة هذا المؤلف وجدته جديراً بان يكون تحفة للخلف حفظ الله مؤلفه عن الاكدار وتأليفه هذا من التلف اجوف
البال ناقص الكمال قارص
زاده محمد جال

(رضی اللہ تعالیٰ عنا وعنکم)

﴿ اعوذ باللہ من الشیطان الرجیم ﴾

(بسم اللہ الرحمن الرحیم)

الحمد لله رب العالمين * والصلوة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه اجمعين * بسملة شريفة وجدله وصلوله بي لساناً وجناناً كما هو حقه بعد الاداء شو مستحضره في الذهن هز معربك اشد احتياج ايله محتاج اولديغى برساله در اول محتاج اولقان اوج شيدر عاليدر معمولدر عملدر كه اعراب ديمكدر امر بويه اولديسه بورساله بي اوج باب اوزرينه ترتيبى واجب اولدى * باب اول عامل بيانده در * مقصوده شروع ايتزدن اول معلوم اوله كه تحقيقاً كله معنای مفرد اچون وضع اولنمش برلفظدر اولدخى اوجدر « بريسى فعلدر » فعل هيئتياه وضع بونندن ازمنه ثلثه نك برينه دلالت ايليه ودخى فعلاك خاصه

(كثيره سندن)

کثیره‌سندن بعضدر دخول قدوسین وسوف وان ولم ولما ولام الامر
 ولام النهی بومذکوراتک جمله سی عاملدر قریباً تفصیلی کله‌جکنه بناءً
 « کله‌نک بریسی دخی اسمدر » اسم فهمیده مستقل بر معنایه دلالت ایلیوب
 ازمنهٔ ثلثه‌نک برینه مقارن اولیه کذلک اسمک دخی خاصه‌سندندر
 تنوینک دخولی دخی حرف جرک دخولی دخی لام تعریفک دخولی
 دخی مبتدا اولمقلغنی فاعل اولمقلغنی مضاف اولمقلغنی بعضیسی دخی
 عامل اولور اسم فاعل کبی و بعضیسی غیر عاملدر (انا انت الذی)
 کبی « کله‌نک بریسی دخی حرفدر » حرف فهمیده مستقل بر معنایه
 دلالت ایلیوب بلکه غیرک فهمیده آلت اوله آنک دخی بعضیسی
 عاملدر حرف جر کبی و بعضیسی غیر عاملدر هل وقد کبی * بوندن
 صکره عامل واسطه‌سیله اعرابدن وجه مخصوص اوزره کله‌نک
 آخرینک اولمقلغنی اقتضای ایدن شیدر واسطه‌دن مراد مقتضای
 اعرابدر اول مقتضای اعراب اسمک اوزرینه معانی مختلفه‌نک
 ورودیدر زیرا معانی مختلفه بر امور خفیددرکه ظاهرده بیلمک ایچون
 علامت اقتضای ایلیه . مثلاً بز (ضرب زید غلام عمرو) دیدیکمز وقتده
 ضرب کله‌سی زیدک آخری مضموم و غلامک آخری مفتوح اولسنی
 اقتضای ایدر . زیدک اوزرینه فاعلینک ورودی واسطه‌سی غلامک
 اوزرینه مفعولینک ورودی واسطه‌سیله ضرب نک زید ایله عمروه
 تعلق سیبیه‌در کذلک غلام کله‌سی عمروک آخرینک مکسور اولسنی
 اقتضای ایلیکی عمروک اوزرینه اضافتک ورودی واسطه‌سیله درکه
 غلام عمروه منسوبدر دیمکدر . ایدی عامل اسمدرده معانی خفیه‌بی
 تحصیل ایلیوب ظاهرده علامت اقتضای ایلیکی اعرابدر فعلدرده
 اولان مقتضای اعراب انجق فعلک اسمه مشابهت تامه‌سندندر . زیرا

فعل مضارع اسم فاعله لفظاً و معنأً و استعمالاً مشابهدر . اما لفظاً مشابهتی
 فعل مضارعك اسم فاعله حرکات و سکناتنده مواز نیدر (ضارب
 و یضرب و مدحرج و یدحرج) کبی * اما «ایکنجیسی» که معنأً مشابهتی
 فعل و اسم فاعلدن هر برینک شیوع و خصوصی قبولیدر . زیرا اسم
 فاعل لام تعریفدن تجردی عندنده شیوعی و دخولی عندنده تخصصیدر
 ضارب الضارب کبی * کذاک فعل مضارع دخی حرف استقبال
 و حرف حالدن تجردی عندنده حال ایله استقباله احتمالیدر یا خود
 ایکیسندن برینک دخولی عندنده استقباله یا خود حاله تخصصیدر
 سیضرب و ما یضرب کبی و دخی فعل مضارعك و اسم فاعلک
 هر برلری قرینه لردن تجردی عندنده فهمه تبادر ایدن حالدر اما
 «اوچنجیسی» که استعمالاً مشابهتی فعل مضارع و اسم فاعلک نکره به
 صفت واقع اولدقلمری دخی لام ابتدائک دخوللریدر (انزیدالضارب
 اولیضرب) کبی * شو فعل مضارعك اسم فاعله مشابهت تامه سی عملدن
 اسمه تبعیتی اقتضا ایلدیکه اسم اصلدر اعرابده فعلک اعرابی بالاصاله
 دکلدر . مثلاً بزله (لن یضرب) دیدیکمز و قتده لن کله سی یضرب نک
 آخرینک مفتوح اولسنی اقتضا ایلدیکی فعل مضارعك اسم فاعله
 مشابهتی ایچوندر . بوندن صکره عامل ایکی ضرب اوزرینه در لفظیدر
 و معنویدر لفظینک تعریفی (مایکون للسان فیه حظ) در اول دخی
 ایکی ضرب اوزرینه در . سماعیدر و قیاسیدر . سماعینک تعریفی (الذی
 یتوقف اعماله علی السماع) در اول دخی لفظی کبی ایکی نوع
 اوزرینه در . اسمده عامل فعل مضارعده عاملدر اسمده عامل اولان
 سماعی کبی ایکی قسم اوزرینه در اسم واحده عامل و اسمینده
 عاملدر یعنی مبتدا ایله خبردر بو حرفلر داخل اولدقندن صکره

اول مبتدا ایله خبره او حرفلرک اسمی و خبری تسمیه قیلنور اسم واحدده
 عامل اولان دخی برالای حرفلر در که او حرفلره حروف جر و حروف
 اضافت تسمیه قیلنور . اول حرفلرده یکر میدر . آنلردن (با) الصاق
 ایچوندر (من) ابتدا ایچوندر (الی) انتهى ایچوندر (عن) بعد و مجاوزت
 ایچوندر (علی) استعلا ایچوندر (لام) تعلیل و تخصیص ایچوندر کاف
 تشبیه ایچوندر (حتی) غایت ایچوندر (رب) تقلیل ایچوندر (واو) قسم
 ایچوندر (تا) قسم ایچوندر (حاشا) استثنا ایچوندر (مذ) و (منذ) زمان
 ماضیده ابتدا ایچوندر لر بعض کره اسم دخی اولور لر (خلا) و (عدا)
 استثنا ایچوندر بعض کره فعل دخی اولور لر و فعل اولدق لری
 اکثر در لولا لامتناع شی لوجود غیره در ضمیره متصل اولدقده کی در
 ماء استفهامیه داخل اولدقده تعلیل ایچوندر (لعل) ترجی ایچوندر
 لغة عقیبه کوره (شو حرف جر لک متعلق فعل یا شبه فعل یا معنای
 فعلدن قور تلماز الا زائد اولور ایسه متعلق لازم دکلدر) کفی بالله
 و بحسبک درهم) کبی * ورب و حاشا و خلا و عدا و لولا و لعل بونلر
 بر شیئه تعلق ایتمزلر حروف زوائد ایله رب نك مجروری بونلر داخل
 اولز دن مقدم اعرابدن نه ایسه انک اوزرینه باقیلدر حروف
 استثنانک مجروری الانک مستثناسی کبیدر یقینده تفصیلی کلور لولا
 و لعل نك مجروری مبتدا و مابعدی خبردر لولاك لهلك زید و لعل زید قائم
 کبی شویدی حرف جردن ماعدا سنک مجروری مفعول فیه در
 اگر حرف جرفی یا خود فی معناسنه اولور سه (صلیت فی المسجد) کبی *
 یا مفعول له در اگر حرف جردن لام یا خود لام معناسنه اولور سه
 (ضربت زید التادیب) کبی * و کیمه عصیت کبی یا مفعول به غیر صریحدر

اگر حرف جر لام و فی نك ماعداری اولور سه مررت بزید کبی
 بعض کره متعلق جار ایله مجروره اسناد اولور اولوقته نایب
 فاعلی اولوق اوزره اعرابدن محلی مرفوع اولور مر بزید کبی * ودخی
 لام ایله فی نك ماعدا حرف جر متعلقنک اوزرینه تقدیمی جاژ
 اولور (بزید مررت) کبی * بعض کره متعلق دخی حذف اولور اگر
 محذوف افعال عامدن اولوب جار ایله مجروری متضمن اولور سه
 اکا ظرف مستقر تسمیه اولور زید فی الدار کبی زید حاصل
 فی الدار دیمکدر . و اگر حذف اولنان متعلق افعال عامدن اولماز ایسه
 یا خود اول متعلق حذف اولنماز ایسه بو جار ایله مجروره ظرف لغه
 تسمیه اولور (زید فی الدار) کبی * اکل زید فی الدار دیمکدر . دخی
 (مررت بزید) کبی * بعض کره حرف جر دخی حذف اولور اولدخی
 ایکی نوع اوزرینه در . قیاسیدر و سماعیدر . ایمدی قیاسی اوج
 موضعه در « اولکیسی » مفعول فیده در . زیرا مفعول فیده در فی نك
 حذفی قیاسیدر اگر ظرف زمانی اولور سه اول ظرف زمانده کک
 مبهم اولسون و کک محدود اولسون سرت حینا و صمت شهرا کبی
 ینه مفعول فیده در فی نك حذفی قیاسیدر اگر ظرف مکان مبهم اولور سه
 ظرف مکان مبهم مسماسنده داخل اولیان امر سببیه اسم ثابت اوله
 جهات ست کبی اول جهات ست دخی امام قدام خلف یمین یسار
 شمال فوق تحت عندلدی سینک سکونیه و سط بین ازاء حذاء تلقاء
 دخی مقادیر مسوحه که فرسخ میل بریدی کبی الا حذف اولنماز
 جانباً دخی جهة دخی و جهات دخی سینک فتحیله و سطا دخی خارج
 الدار داخل الدار جوف البیت کبی کله لردن ودخی هر بر اسم مکانکه
 استقرار معناسنه اولیه مقتل و مضرب کبی * ودخی کذالك شول بر اسم

مکان که کندی معناسنه اولوب متعلق معناسینه اولیه مقام مکان کبی شو الایدن بری ذکر اولنان مستثنیاتدن فی حذف اولنماز (اکلت جانب الدار یا مضرب زید یا مقامه) دینلز بلکه (اکلت فی جانب الدار اوفی مضرب زید اوفی مقامه) دینلور (واما اکر قسم اخیرک عاملی استقرار معناسنه اولورسه اولوقته فی نک حذفی جائزدر (قت مقامه وقعدت مکانه) کبی * واکر ظرف مکان محدود اولورسه ظرف مکان محدود مسماسنده داخل اولان امر سیبیله اسم ثابت اوله (دار) کبی * بوصورته دخی فی حذف اولنماز (صلیت دارا) دینلز بلکه (فی دار) دینلور لکن شو قدر وارکه دخل نزل سکن کله لرندن صکره فی واقع اولورایسه فی حذف اولنور (دخلت الدار ونزلت الخان وسكنت البلد) کبی * «ایکنجیسی» مفعول له در . اکر مفعول له فعل مملک فاعلنک فعلی اولوب وجود ده دخی مقارن اولورایسه لام حذف اولنور (ضربت زیدا تأدیباله) کبی اما (اکر متک لا کرامک وجئتک الیوم لوعدی امس) بونک خلافته در . شوایکی موضعه حرف جر حذف اولندقه مجرور منصوب قیلنور اکر نائب فاعلی اولمزایسه واکر نائب فاعل اولورایسد بالاتفاق مرفوعدر «اوچنجیسی» ان وان دن حرف جرک حذفی قیاسیدر واجب تعالانک (عبس وتولی ان جاءه الاعمی) قول شریفی کبی (لان جاء الاعمی) دیمکدر . دخی (وان المساجد لله فلاتد عوا) قول شریفیدر که (لان المساجد لله) دیمکدر شو اوچدن ماعداسنک حذفی سماعیدر عربدن ایشیدلدیکی کبی حفظ اولنور اوزرینه قیاس وقاعده جاری اولماز شو ایکی اولک غیری بی حذفدن صکره قیاس سنک متعلقه مجروری ایصال ایدوب اعراب محلی بی اظهار اتمککنکدر اول محل اعرابده منصوبدر مفعولیت

اوزره یا خود مرفوعدر نائیت اوزره بو کاحذف و ایصال تسمیه
 قیلنور حق سبحانه و تعالانک (واختار موسی قومه) قول شریف
 کبی (من قومه) دیمکدر . دخی عربلرک مال مشترک و ظرف مستقر
 قولریدرکه مشترک فیه دیمکدر بعض کره دخی شدوذیت اوزره مجرور
 باقی قالور (الله لافعلن) کبی (والله) دیمکدر . و دخی بر معنایه اولان
 ایکی حرف جرک تعلق بغیر و او العطف بفعل واحد جائز اولماز (مررت
 بزید بعمر و وضربت یوم الجمعة یوم السبت) دینلز اما (ضربت یوم
 الجمعة امام الامیر واکلت من ثمره من تفاحه) بونک خلافته در .
 و دخی اسمیتده عامل اولان قبلنده کی کبی ایکی قسم اوزرینه در
 بر قسمی منصوبی مرفوعندن اولدر دیگر قسمی بونک عکسنه در قسم
 اول سکز حرفدر اول سکز حرفک التیسنه حروف مشبه بالفعل
 تسمیه قیلنور . زیرا اول حرفلر اوچ یادخی زیاده اولوب و آخرلری
 مفتوح و هربرنده معنای فعل موجود اولدیغندندر اول حرفلردن (ان)
 و (ان) تحقیق ایچوندلر و (کان) تشبیه ایچوندرو (لکن) استدرک ایچوندر
 و (لیت) تمنی ایچوندرو (لعل) ترجی ایچوندرو بو حرفلرک معموللری کندلی
 اوزرلرینه تقدم ایتمزلر و بو حرفلر ایچون صدر کلام واردر فتح
 همزه ایله ان نک غیریده زیرا ان ابتداء کلامده واقع اولماز بو حروف
 مذکوریه ماء کافه لاحق اولدوقده عمللری ملغی یعنی باطل اولور
 بو تقدیرجه افعال اوزرینه داخل اولور (انما ضرب زید) کبی ان
 مکسوره داخل اولدیغی جمله نک معناسنی تغییر ایتمز ان مفتوحه مع
 جلتها حکم مصدرده در بو تقدیرجه ماده الف نونک جمله موضعنده
 کسری واجب اولدی مفرد موضعنده مفتوح اولسی واجب اولدی
 ایمدی ماده الف نون مکسور قیلندی ابتدا حالنده (ان زیدا قائم) کبی *

(دخی)

دخی قسمك (جوابنده والله ان زید قائم) کبی * دخی موصوله صله
 واقع اولدوقده حق سبحانه وتعالانك (وآتیناه من الکنوز ما ان
 مفاتحه لمنوء بالعصبة) قول شریفی کبی دخی اسم عیندن خبر
 واقع اولدوقده (ان زید قائم) کبی * دخی شول برجه که خبرینه لام
 ابتدا داخل اوله (علمت ان زید قائم) کبی * دخی ظندن
 عاری اولان قولدنصکره واقع اولدوقده حق تعالانك (قل ان الله
 واحد) قول شریفی کبی * دخی حتی ابتدایه دنصکره واقع اولدوقده
 (اتقول ذلك حتى ان یدایقول) کبی * دخی حرف تصدیق دنصکره
 واقع (اولدوقده نعم ان زید قائم) کبی * دخی حرف افتتاح دنصکره واقع
 اولدوقده (الا ان زید قائم) کبی * دخی واو حالیه دنصکره واقع اولدوقده
 واجب تعالانك (وان فریقا من المؤمنین لکارهون) قول شریفی
 کبی (و دخی ماده الف نون مفتوح قیلندی فاعل اولدیغی حالده
 (بلغنی انك قائم) کبی * دخی مفعول اولدیغی حالده (علمت ان زید قائم)
 کبی * دخی مبتدا اولدیغی حالده عندی (انك قائم) کبی * دخی مضاف
 الیه اولدیغی حالده (اجلس حیث ان زید اجالس) کبی * دخی لودنصکره
 زیرا لوک بعدی فعل محذوفک فاعلیدر (لو انك قائم لکان کذا) کبی *
 (لو ثبت قیامک) دیمکدر . دخی لولا دنصکره زیرا لولانك مابعدی
 مبتدادر لولا انك ذاهب لکان کذا مثلوا (لولا ذهابک) موجود دیمکدر
 دخی ماء مصدریه توقیتیه دنصکره زیرا ماء مصدریه نك مابعدی
 فاعلدر که مصدریتنی فعله اختاص ایچون (اجلس ما ان زید قائم) کبی *
 (ما ثبت ان زید قائم) دیمک مدت ثبوت قیام ید معناسنه در دخی حرف جر
 دنصکره واقع اولدوقده (عجبت من انك قائم) کبی دخی حرف عطف مفرد
 علی المفرد ایچون اولان حتی عاطفه دنصکره واقع اولدوقده (عرفت

امورك حتى انك صالح) كبي * دخی مذ و منذ دنسك ره واقع اولدقده
 (مارأيت مذانك قائم) كبي * دخی شول برمكانكه چله يا خود مفرد تقدیری
 جائز اوله ماده الف نونك كسری و قحی جائز اولور . ته كیم فاء جزایه
 دنسك ره واقع (من یكرمنی فانی اكرمه) كبی * اكر همزه مكسوره قیلر
 ایسهك (فانا اكرمه) معناسنه در و اكر مفتوح قیلر ایسهك (فاكرامی اياه
 ثابت) معناسنه در و دخی انء مكسوره مخفف قیلندقده خبرینه لام لازم
 كلور دخی عملنك الغاسی جائز اولور دخی دواخل مبتدا و الخبر اولان
 فعلك اوزرینه داخل اولور حق سبحانه و تعالانك ﴿ وان كانت لكبیره ﴾
 و ﴿ ان نظنك لمن الكاذبین ﴾ قول شریفلری كبی و دخی انء
 مفتوحه مخفف قیلندقده ضمیر شان مقدرده عمل ایدوب ماقبلنده افعال
 تحقیقندن فعل اولق لازم كلور علمت ان زیدا قائم كبی دخی مطلق
 فعل اوزرینه داخل اولدقده نفيك دعانك شرطك غیری فعل ایله
 تصرفی لازم كلور (علمت ان لا تقوم) كبی * یا خود سین ایله حق جل
 و علانك ﴿ علم ان سیکون ﴾ قول شریفی كبی یا خود سوف ایله
 یا خود قد ایله (علمت ان قد تقوم) كبی * اكر داخل اولدیغی فعل
 متصرفك یا خود فعل شرطك یا خود فعل دعانك غیری اولور ایسه
 شو ذكر اولنان حرفلره محتاج اولنماز حق سبحانه و تعالانك ﴿ وان
 عسی ان یكون ﴾ دخی ﴿ تبینت الجن ان لو كانوا یعلمون ﴾ دخی
 ﴿ والخامسة ان غضب الله ﴾ قول شریفلری كبی كان دخی مخفف
 قیلندقده لغت فصیح اوزره عملدن ملغی اولنور شاعرك « كان ثدیه
 حقان » قوی كبی لكن دخی مخفف قیلندقده ملغی عن العمل اولسی
 واجب اولور (ما جاءنی زید و لكن عمرو حاضر) كبی * بو تقدیرجه فعل
 اوزرینه دخوللری جائز اولور كان قام زید و ما قام زید و لكن قعد كبی

«یدنجیسی» استثناء منقطعده اولیجی (الا) در . اولدخی شول برعاملدرکه متعدددن اخراج اولنیه زیرا لکن معناسنه در بوصورتنده خبر تقدیر اولنور (جاءنی القوم الاحارا) کبی (لکن حارا لم یجئ) دیمکدر «سکزنجیسی» نفی جنس ایچون اولیجی (لا) در . بونک عملنک شرطی اسمی نکره مضاف یاخود مضافه مشابه واسمی ایله کنندی بینی فصل اولنمدبغنی حالرده در (لاغلام رجل جالس عندنا) کبی {قسم ثانی} لیس یه مشابه اولان (ما) و (لا) حرفلریدر بونلر نفی ایچون اولقده دخی مبتدا ایله خبر اوزرینه داخل اولقده مشابهدرلر بوما ایله لانک عملنک شرطی اسمیله خبرینک بینی ان ایله وانک غیریه فصل اولنماتقدر دخی الا ایله نفی منتقض ارنماتقدر بونلر ایله برابر لانک اسمی دخی نکره اولق شرطقلندی (مازید قائما ولارجل حاضر) کبی اگرشروط مذکورهدن بری موجود اولماز ایسه بونلر عمل ایتمزلر (ما ان زید قائم وماقائم زید ومازید الا قائم) کبی * ودخی بونلرک معموللری کنندی اوزرلرینه تقدم ایتمزلر (دخی فعل مضارعده عامل ایکی نوع اوزرینه در ناصبدر جازمدر پس ناصب درت حرفدر ان مصدریت ایچوندر لن استقبالده نفی مؤکد ایچوندرکی سببیت ایچوندر اذن شرط وجزا ایچوندر بواذن حرفنک عملنک شرطی ماقبلنه اعتماد ایتیوب فعلی مستقبل اوله واکر حال، معناسیه مراد اولور ایسه یاخود ماقبلنه اعتماد ایدر ایسه عمل ایلز (قلت هذا القول دیان کسنه یه سنک) (اذا اظنک کاذبا) قولک مثللو دخی جئتک دیان کسنه یه (اذن اکرمک) جوابک مثللو و بین النواصب ان حرفنک خاصه اضماری جائز اولور بوتقدیرجه اول ان مضمر ایله مضارع منصوب قلنور (زرنی فاكرمک) مثللو (ودخی جازم اولان اون بش کله در او کله لردن درت حرفی فعل واحدی جزم ایدرلر اول حرفلر

لم ولما در نفي ماضی ایچون دخی لام امر ولام نهي در طلب ایچون اول کله لردن اون بری ایکی فعلی جزم ایدر لر اکر فعل مضارع اولور لر سه اول کله لره کلم مجازات تسمیه قلمور اول کله لردن ان شرط وجزا ایچوندر دخی حیثا اینانی مکان ایچوندر لر . دخی اذما اذاماتی زمان ایچوندر لر دخی مهما و ماومن وای کله لیدر وجواز مدن خاصه ان حرفنک اضماري دخی جائز اولور بو تقدیرجه اول ان اضمار ایله مضارع مجزوم قیلنور (زرنی اکرمک) کبی * و دخی عامل قیاسی شول برعاملدرکه عملنک حقهده برقاعده کلبه ذکر ایتک ممکن اوله بونک موضوعی غیر محصور در بو عامل قیاسینک صیغه سی سماعی اولسی قیاسی اولقلغنه ضرری یوقدر (کل صفة مشبهة ترفع الفاعل) کبی * و بو عامل قیاسی طقوزدر « اولکیسی » فعلدر . هر بر فعل اسم واحدنی رفع ایدر معمولات کثیره سنی نصب ایدر دخی منصوبی کندی اوزرینه تقدیمی جائز اولور . و دخی فعل ایکی نوع اوزرینه در . لازمدر ، و متعدیدر . ایمدی لازم شول بر فعلدرکه (بغیر ماوقع علیه الفعل) مدلولنک فهمی تمام اوله (قعدزید) کبی * دخی بغیر حرف الجر مفعول بهنی نصب ایلیه . و دخی فعل لازمندر افعال مدح و افعال ذم بو افعالدن نعم مدح ایچون در بئس ذم ایچوندر من حیث العمل بونلرک شرطی فاعلاری معرف باللام اوله یا خود معرف باللامه مضاف اوله یا خود مضمیر اوله میزنی نکره اولدیغی حالده دخی مخصوص بالمدح یا ذم فاعلدن صکره ذکر اولنه اول فاعله مطابق اولدیغی حالده اول مخصوص مبتدادر و ناقبلی خبریدر نعم الرجل زید ونعم غلاما الرجل الزید ان ونعم رجلا زید کبی بعض کره مخصوص حذف اولنور معلوم اولدقده دخی مخصوص فعلنک اوزرینه تقدم ایدر

(الزیدون)

ازیدون نعم الرجال کبی * ودخی ساءبئس کبیدر حبذا مدح ایچونددر حب
 نك فاعلی زادر بوذاحب بی تغییر الیز و مخصوصی صکره ذکر اولنور
 مخصوصك اعرابی نعم نك مخصوصنك اعرابی کبیدر * متعدی شول
 بر فعلدرکه بغیر ماقوع علیه الفعل مدلولنك فهمی تمام اولیه اول
 متعدی اوچ ضرب اوزرینه در « اولکیسی » بر مفعوله متعدیدر (ضرب
 زید عمروا) کبی * بو مفعولك قرینه ایله و قرینه سز حذفی جائز اولور
 « ایکنجیسی » ایکی مفعوله متعدیدر . اولدخی اوچ قسم اوزرینه ذر قسم
 اول شول بر فعل متعدیدرکه مفعول ثانسی مفعول اولنه مابین اوله اعطیت
 زیدا درهما کبی بو مفعولینك ایکیسنك بردن حذفی جائز اولدیغی کبی
 ایکیسندن برینك حذفی دخی قرینه ایله و قرینه سز جائزدر { قسم ثانی }
 افعال قلوبدر . افعال قلوب فعل قلبی اوزرینه دلالت ایدر فعلدرکه
 مبتدا ایله خبر اوزرینه داخل اولوب انلری مفعولیت اوزره نصب
 ایدیغی اولدیغی حالده (علمت) و (رأیت) و (وجدت) و (زعمت) و (ظننت)
 و (خلت) و (حسبت) و (هب) کبی ۲ حسبت احسب معناسنددر و هب
 غیر متصرفدر افعال قلوبك ایکی مفعولنی بردن حذف جائز اولماز یاخود
 قرینه سز ایکیسندن برینی دخی حذف جائز اولماز مع قرینه ایکیسنك
 حذفی کثیر انجق ایکیسندن برینك حذفی قلیدر ودخی افعال قلوبك
 خاصه سندندر الغاسی و اعمالی معمولرینك بیننه توسط ایتدیکی
 وقتده (زید علمت منطلق) کبی * یاخود معمولرندن تأخر ایتدیکی
 وقتده (زید علمت منطلق) کبی * دخی خصایص مذکوره سندندر فاعلی
 و مفعولی ضمیرین متصلین متحد المعنی اولقلغی (علمتی قائماً) کبی * ودخی
 (عدم) و (فقد) کلمه لری شو جوازده وجد اوزرینه حل اولندی . دخی
 خصایص مذکوره سندندر مفعولرینك اوزرینه انء مفتوحه نك دخولنك

۲ حسبت احسب
 معناسنه دیمی
 خطادر احسب
 معناسنه اولان
 هبدر (لمصححه)

جوازی (علت ان زید اقام) کبی * واما تعلیق کلمه استفهام ایله یاخود
 نفی ایله یاخود لام ابتدا ایله یاخود قسم ایله یاخود انء مکسوره
 ایله که خبرینه لام ابتدا داخل اوله بومذ کوراتله افعال قلوب تعلیق
 اولندقده معنأ اولمیوب لفظاً علی سییل الوجوب عملی ابطال اولور
 دیمکدر . بوضورتده تعلیق افعال قلوبه عام اولور (علت ازید عندک
 ام عمرو ورأیت مازید منطلق ووجدت لزید منطلق وعلت ان زیدا
 لقاثم) کبی * ودخی اول عموم مذ کوره دندر هر بر فعل قلبی که شول
 افعال مذ کوره نك غیرى اوله شککت ونسیت وتینت کبی * ینه اول
 عموم دندر هر بر فعل که انکله علم طلب اولنه (امتخت وسألت) کبی *
 وبونردخی فعل طلب اولنان فعل دندر افعال حواس لمست و ابصرت
 و سمعت و شمعت و ذقت کبی { قسم ثالث } افعال قلوبه ملحق فعلل در که
 مجرد مبتدا ایله خبر اوزرینه داخل اولمقلقده دخی ایکی مفعولک
 حذفک عدم جوازنده یاخود ایکیسندن برینک انجق بلا قرینه
 حذفده ایکیسندن برینک حذفی قلیلدر صیر جعل اتخذ کبی *
 « اوچنجیسی » اوچ مفعوله متعددر . اعلم واری کبی شو اوچ مفعوله متعدی
 اولان فعلک مفعول اولی اعطیت بانک مفعول اولی کبیدر اخیرانی
 علت بانک مفعولینی کبیدر اعلم زید عمروا بکرا فاضلا کبی (بوند نصکره
 معلوم اوله تحقیقا شان کلام هر بر فعل مرفوعندن جنس افتراقی
 موجود دکدر اگر اول فعل مرفوعیله کلام یونندن تمام اولوب
 مرفوعنک غیرى به محتاج اولمازایسه اکافعل تام تسمیه قیلنور و اول فعلک
 مرفوعنه فاعل و منصوبنه مفعول تسمیه قیلنور اگر اول فعل متعدی
 اولور ایسه افعال سابقه کبی و اگر اول فعل منصوبنه محتاج اولور ایسه فعل
 ناقص تسمیه قیلنور وانک مرفوعنه اسم منصوبنه خبر تسمیه قیلنور

بو فعل ناقص انجق اصلنده مبتدا ایله خبر اوزرینه داخل اولور
 بودخی ایکی قسم اوزرینه در { قسم اول } شول بر فعل ناقص که معنای
 مقاربت اوزرینه دلالت ایلدیکی فعل ناقص اطلاقیده شیوعی متبادر در
 (کان) و (صار) کبی * کذلک آل و رجوع و حال و تحول و ارتد و جاء و قعد
 کبی بو مذکورات یعنی آل کلمه سندن قعدیه کلنجیه قدر ناقصه دندر
 صار معناسنه اولدقلمی و قعدده دخی اصبح و امسی و اضحی و ظل
 و بات و آض و عادوغدا و راح و ما زال تانک فحی و کسریله و مافتی
 و ما برح و ما افتأ و ماونی و مارام کبی شو مذکور اتدن هر برلری مادام
 و ما زال و لیس معنارینه در . و دخی بعض کره فعل تام صار معناسنی
 متضمن اولدقده فعل ناقصه صیوروت ایدر (تم التسعة بهذا عشرة)
 کبی (صار عشرة تامة) دیمکدر . دخی کمل زید عالما کبی صار عالما کمالا
 دیمکدر . دخی بونلرک غیری کبی و دخی بو افعال ناقصه نک خبرلری کنندی
 اوزرلرینه تقدیمی جائز اولور الا اولنده ما اولور ایسه جائز اولماز
 (قائما ما زال زید) دینلر و کذلک ینه جائز اولماز اکر مان نافیده تبدیل
 اولور ایسه امالمولن کلمه لرینه تبدیل اولور ایسه جائز اولور (قائم لم یزل)
 کبی { قسم ثانی } شول بر افعال ناقصه در که معنای قرب اوزرینه
 دلالت ایلیه بوکا افعال مقاربه تسمیه قیلنور و دخی بو افعال مقاربه نک
 خبرلری انجق فعل مضارع اولور لر (عی) کبی * خبری اولان فعل
 مضارع چوق کره ان ایله اولور عسی زید ان یخرج کبی بعض کره
 خبرندن ان حذف اولنور و بعض کره دخی عسی ان مع المضارع افعال
 تامه دن اولور عسی ان یخرج زید کبی و دخی کاد نک خبری چوق کره بلا ان
 فعل مضارع اولور کاد زید یخرج کبی و بعض کره ان ایله اولور و کرب ایکی
 وجهنده دخی خبری ان ایله ان سز کاد مثلودر دخی هلهل و طفق و اخذ

وانشأً و اقبل و هب و جعل و علق و بونلك خبر لری بلا ان فعل
 مضارع در . دخى اوشك عسى ايله كادنك استعمالى كې مستعملدر . و دخى
 افعال مقاربه نك خبر لری كندى اوزرینه تقدیمی جائز اولماز .
 « ايكنجیسی » اسم فاعلدر . اسم فاعل فعل معلومك عملنى عمل ايدر .
 « اوچنجیسی » اسم مفعولدر . اسم مفعول فعل مجهولك عملنى عمل
 ايدر . بونلك عملرینك شرطى فاعل منفصلده دخى مفعول بهنده بونلر
 مصغر اولماقدر ضویرب مضیرب كې * موصوفلر دخى اولماقدر
 (جانی ضارب شدید) كې * اكر بعد العمل وصف اولنور ايسه عمل
 سابقرینه ضرر ایتزلر (جانی رجل غلامه شدید) كې * بوندن صكره
 اكر لام موصوله ايله اولورلر ايسه ذكر اولناندن غیرى عمل ایتلرنده
 شرط قیلندى الضارب غلامه عمرا امس عندنا كې و اكر لامدن مجرد
 اولور ايسه مبتدایه اعتماد یاخول موصوفه اعتماد یاخود ذی الحاله اعتماد
 ایتك شرط قیلندى (جانی زیدرا كباغلامه) كې * یاخود استفهامه
 اعتماد اقامم الزیدان كې یاخود نفیه اعتماد ماقائم الزیدان كې و مفعول
 بهنى نصبلرنده دخى شرط قیلندى حاله یاخود استقباله دلالتى و بونلك
 تنیه لرینك جعلرینك عملرلى مفردنك عملی كیدر و كذلك اسم فاعلك
 مبالغه و زنلری كه فعال فاعول مفعال در بو اوچ و زنك عمللرنده حال
 یاخود استقبال معناری شرط قیلندى « در دنجیسی » صفة مشبهه در .
 اسم فاعلده اولان شروط معتبره ايله فعلنك عملنى عمل ايدر كه
 حال یاخود استقبال معناسنك غیرى اوله زیرا بونلر صفة مشبهه
 شرط قیلندى (زید حسن وجهه) كې « بشنجیسی » اسم تفضیلدر .
 اسم تفضیل بالاتفاق مفعول بهنى نصب الیز و فاعل ظاهرینی دخى
 رفع الیز الا فعل معناسنه صیورورت ایلدكده رفع ایتسی ظاهرده

صفت کوروندیکی شینک متعلق ایچون صفت اولوب ذاتی اعتباریه
 مفضل غیر اعتباریه مفضل علیه اولوب تفضیلت نفی اولوق
 طریقیه در (ما رأیت رجلاً احسن فی عینه الکحل منه فی عین زید)
 مثللو و فاعل ظاهریک و مفعول بهنک غیریلرنده دخی عمل ایدر
 «التنجیسی» مصدر در . مصدرک عملنک شرطی فاعل و مفعول بهنده
 اول مصدر مصغر و موصوف اولماقدر حاله دخی مقارن اولماقدر
 دخی اکثر عندنده معرف باللام اولماقدر دخی اول مصدر مع
 الفعل او بدون الفعل عدد نوع تأکید اولماقدر اول فعلدن مراد
 غیر لازم الحذف و اگر لازم الحذف اولور ایسه مصدر فعل مقامنه
 قائم اولوب عمل ایدر (سقیای زیداً) کبی * دخی مصدرک فاعلی بلا نائب
 حذف اولنور شو بلا نائب فاعل حذف اولنوق مصدر دن غیریده
 جائز دکدر . فاعلی دخی تحتنده مستتر مضمرا اولماز و معمولی دخی
 اوزرینه تقدم ایلز «یدنجیسی» اسم مضافدر اسم مضاف جر عملنی
 عمل ایدر اسم مضافک شرطی تنویندن مجرد اسم اوله و اضافت
 اجلندن تنوینک نائبندن دخی مجرد اوله و دخی اسم مضاف مضاف
 الیه عمومی و خصوصده مساوی اولیه دخی مضاف الیه دن اخص
 مطلق اولیه بو اضافت ایکی نوع اوزرینه در . معنویدر و لفظیدر .
 ایمدی معنوی معمولنه مضاف اولور صفتک غیریه اوله (غلام زید)
 کبی * و (ضارب عمرو امس) کبی * اضافت معنویه نک شرطی مضافک
 تعریفندن تجریدیدر بو معنوی یا بمعنی من اولور اگر مضاف مضاف
 الیه جنسندن اولوب مضافه و غیریه شامل اولور ایسه (خاتم فضة)
 کبی * یا خود بمعنی لام اولور بو جنسه شمولنک غیریدر وهم
 بو اضافت بمعنی لامک وقوعی اکثردر (غلام زید و رأس عمرو) کبی

ومضاف تعريف افاده ايدر اكر مضاف اليه معرفه اولورايسه ودخی
 مضاف غير ومثل وشبه كلكلرينك غيری اوله زیرا بونلر اضافت ايله
 تعريف كسب ايتزلر (غلام زید) كبی * دخی تخصیص افاده ايدر اكر
 مضاف اليه نكره اولورايسه (غلام رجل) كبی * ودخی اضافت لفظیه
 معمولنه مضاف اولور صفت اوله بو اضافت لفظیه برشیء افاده
 ایده من انجق لفظه تخفیدر (ضارب زید وحسن الوجه ومعمور
 الدار) كبی * دخی (الضارب بازید والضارب بازید) كبی (الضارب زید) متمنع
 اولدی تخفیف منعدم اولدیغیچون (الضارب الرجل) جائز اولدی
 الحسن الوجه اوزرینه حل ايله بونك اصلی الحسن وجهه ایدی .
 «سكزنجیسی» اسم مبهم تامدر اسم مبهم تام اسم نكره بی تمیزیت اوزره
 نصب ايدر اول اسمك تمامیتی بر حالت ايله انی اضافتدن منع ایدز
 دیمكدر اول اسم مبهم تامك بنفسه تمامیتی بش شیئك برسیله در ایشته اول
 بنفسه تمامیت ضمیر مبهمده در (ربه رجلا) كبی * دخی (یاله رجلا) كبی *
 دخی (نعم رجلا) كبی * دخی اسم اشارتده در واجب تعالانك ﴿ماذا اردالله
 بهذا مثلاً﴾ قول شریفی كبی * دخی تنوین ايله در اول تنوین بالفظاً
 اولور (رطل زیتا) كبی * یاتقدیرا اولور (مثاقیل ذهباً) كبی * دخی (احد
 عشر رجلا) كبی * ودخی ثلثه نك میزنی عشره یه قدر منصوب قیلنمز بلکه
 مجرور ومجموعدر (ثلثة رجال) كبی * الاجموع دكلدر (ثلاث مائة دن
 تسعمائة) قدر دخی احد عشره نك میزنی (تسع وتسعين) قدر منصوب
 ومفرددر دائماً ودخی مائة والف وبونلرك ثنیه لرینك وجعلرینك
 میزلی منصوب قیلنمز بلکه مجرور ومفرددر (مائة رجل والف
 درهم) كبی * دخی اول بنفسه تمامیت ثنیه نونیه در (منوان سمناء)
 كبی * شو ایکی قسمك بعضیسنده اضافت جائز اولور (رطل زیت